

4. Вачнадзе Г. Секреты прессы при Горбачеве и Ельцине / Вачнадзе Г. — М. : Книга и Бизнес, 1992. — 424 с.
5. Енциклопедія українознавства. Словникова частина (ЕУ — II) : [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://litopys.org.ua/encycl/euii251.htm>
6. Закон СРСР Про пресу та інші засоби масової інформації // Відомості Верховної Ради (ВВР). — 1990. — № 26. — Ст. 492 : [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v1552400-90>
7. Інформаційна політика: Навч. посіб. для студентів ВНЗ, аспірантів, викладачів. — 2-ге вид., стер. / Почепцов Г., Чукутс. А. — К. : Б/в, 2008. — 663 с.
8. Карпенко В. «Інформаційна політика та безпека» : [Електронний ресурс] / Карпенко В. — Режим доступу : <http://ukrlife.org/main/karp/bezpeka.htm>
9. Крисенко Д. «Медійний фронт «холодної війни»1980-х рр.» : [Електронний ресурс] / Крисенко Д. — Режим доступу : http://ijimv.knukim.edu.ua/zbirnyk/1_2/9-krysenko.pdf
10. Нудный П. Н. Разработка и реализация информационной политики СССР (1964–1985 гг.) : [Электронный ресурс] / Нудный П. Н. — Режим доступа : <http://www.disserscat.com/content/razrabotka-i-realizatsiya-informatsionnoi-politiki-v-sssr-1964-1985-gg#ixzz3Q5Usm9jX><http://www.disserscat.com/content/razrabotka-i-realizatsiya-informatsionnoi-politiki-v-sssr-1964-1985-gg#ixzz3LsHsN83A>
11. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, ф. 4605, оп. 1, спр. 257, арк. 12.
12. Центральний державний архів громадських об'єднань України (Далі — ЦДАГО України), ф. 1, оп. 32, спр. 2374, арк. 7–15.
13. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 32, спр. 2375, арк. 28.
14. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 32, спр. 2375, арк. 140–145.
15. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 25, спр. 3376, арк. 33–39.
16. Штрале А. Закат цензуры в советской Латвии 1985–1990 : [Электронный ресурс] / Штрале А. — Режим доступа : http://opentextnn.ru/data/files/strale_sovlat.pdf

В. Ф. Деревінський

УДК: 947.7+929

ДІЯЛЬНІСТЬ В. ЧОРНОВОЛА ЩОДО УТВОРЕННЯ ГАЛИЦЬКОЇ АСАМБЛЕЇ

В статті розглянуто заходи В. Чорновола з налагодження координації діяльності обласних рад західного регіону України.

Ключові слова: В. Чорновіл; Галицька асамблея; сесія; координація; рада.

В статье рассмотрены мероприятия В. Черновола по налаживанию координации деятельности областных советов западного региона Украины, в которых на выборах 1990 г. победили представители демократического блока.

Ключевые слова: В. Чорновил; Галицкая ассамблея; сессия; координация; совет.

In the article the measures of V. Chornovil are considered on adjusting of coordination of regional soviets activity of Ukrainian western region, in which the representatives of democratic block won on election in 1990. Speech goes about the reasons of this work initiator, features of preparation and lead through the general session of regional soviets, its results and consequences.

Formation Galician Assembly was one of the most important events V. Chornovil among other various projects of directed at restoring the independence of the Ukrainian state, establishment the country's democratic system, the formation of civil society.

Questions about the features of creation, functioning and consequences of the existence of significant and social and political interest, it becomes the subject of statements by politicians. Despite to periodicity of mentions and called to Galician Assembly, is only single research about this formation. Also absent labor, which would have an analysis of V. Chornovil of establishing Galician Assembly. Therefore, this article attempts to highlight the ideas and actions of V. Chornovil concerning the necessity of formation and value of activity of the Galician Assembly.

Keywords: V. Chornovil; Galician Assembly; session; coordination; advice.

В'ячеслав Чорновіл був одним з активних українських громадсько-політичних діячів, що сприяв ініціюванню та практичному втіленню різноманітних проєктів, спрямованих на відновлення незалежності Української держави, утвердження в країні демократичного ладу, формування громадянського суспільства. Одним з найвагоміших із них є створення Галицької асамблеї.

Особливості створення, функціонування й наслідки її існування становлять значний науковий і суспільно-політичний інтерес, воної стають предметом висловлювань політиків. Незважаючи на періодичність згадок і покликань на Галицьку асамблею, є лише поодинокі дослідження про це утворення. Чи не єдиним ґрунтовним науковим осмисленням Галицької асамблеї є один із розділів монографії С. Адамовича [1]. Немає також праць, у яких було б проаналізовано діяльність В. Чорновола щодо утворення Галицької асамблеї. Тому в цій статті зроблено спробу висвітлити ідеї й дії В. Чорновола з приводу необхідності утворити Галицьку асамблею та щодо значення її діяльності.

Можна вважати, що прототипом цього утворення послугувала Балтійська асамблея, скликана 13–14 травня 1989 р. в м. Талліні як спільне засідання керівних органів Народного фронту Естонії, Народного фронту Лат-

вії та Литовського руху за перебудову «Саюдіс». Утворили Балтійську асамблею провідні народні рухи Прибалтики, щоб виробити й координувати спільні дії під час боротьби з союзним центром за суверенізацію своїх республік. Згодом узгоджувати діяльність у цьому ж напрямі розпочали новообрані 1990 р. Верховні Ради прибалтійських республік, що формалізувалося створенням 8 листопада 1991 р. міжнародної парламентської організації під назвою Балтійська асамблея [17].

Підтримуючи тісні контакти з представниками народних рухів республік Балтії, В. Чорновіл міг отримувати інформацію про позитивні результати такої співпраці. Тому, мабуть, після перемоги демократичного блоку на виборах до місцевих рад у трьох західноукраїнських областях В. Чорновіл почав використовувати прибалтійський досвід в українських політичних умовах. Вже 28 березня 1990 р. на зустрічі членів бюро обкому КПУ і президії виконкому облради з групою народних депутатів СРСР і УРСР він сказав, що «треба об'єднати одну владу на три області — Львівську, Тернопільську, Івано-Франківську» [11, арк. 31]. Його ідею підтримали інші депутати, оскільки багато хто подібно до В. Чорновола вважав, що діяльність рад, де переміг демократичний блок, зазнає серйозного пресингу з боку республіканських і центральних органів влади.

Як авторитетний серед громадськості не лише Львівщини претендент на роль регіонального лідера, В. Чорновіл популяризував ідею координації діяльності обласних рад у західному регіоні. З початком роботи нового складу Львівської обласної ради, головою якої його обрали, цю пропозицію почали реалізовувати. Як голова облради він установив тісні зв'язки з головами обласних рад Івано-Франківської та Тернопільської обл., в результаті чого налагодився майже щоденний обмін інформацією про суспільно-політичну та економічну ситуацію в областях, розпочалось узгодження дій щодо реакції на укази республіканської влади. Вибудовані основи співпраці між областями на підставі особистих контактів їхніх керівників невдовзі почали набирати організаційних форм. У липні 1990 р. створили Міжобласний координаційний комітет з осідком у Львові, до складу якого ввійшли представники від Івано-Франківської, Львівської та Тернопільської обл. Комітет мав узгоджувати зусилля щодо економічного розвитку областей, співпрацю та взаємодопомогу, готувати перехід до ринкової економіки.

Під час зустрічі на початку 1991 р. керівники трьох західноукраїнських обласних рад вирішили формалізувати й створити, як висловився В. Чорновіл, Галицьку асамблею депутатів трьох областей.

16 лютого 1991 р. у Львові відбулася спільна сесія Івано-Франківської, Львівської та Тернопільської обласних рад за участю депутатів з інших ре-

гіонів та народних депутатів СРСР та УРСР. Загалом у роботі асамблеї взяло участь 1200 осіб, серед яких 800 гостей.

Відкрив сесію В. Чорновіл, який поінформував присутніх про мету спільного засідання трьох рад регіону, зміст і характер пакету проектів документів, які передбачалося прийняти. Лейтмотивом виступу було твердження, що відбувається крах політичної та економічної системи комуністичного режиму, який намагається зашкодити діяльності влади в Західній Україні, обраній законним мирним шляхом. Протистояти натискові й досягти основної мети — незалежності України — можна було, на його переконання, перш за все, за допомогою консолідації зусиль облрад західного регіону, які набагато далі просунулися на шляху політичних і економічних реформ, ніж уся Україна. Тому від успіху галицького експерименту значною мірою залежала доля України. Тож, зазначаючи, що Галичина мислить себе тільки в складі Української держави, В. Чорновіл заявляв, що вона є останньою фортецею української нації, «здавати яку ми не маємо права» [16].

На об'єднаній сесії прийняли угоду про основні принципи співпраці між обласними радами трьох областей та ухвалу про соборність українських земель. Вирішили також під час всесоюзного і республіканського референдумів організувати місцевий референдум щодо ставлення мешканців регіону до ідеї незалежності України.

Слід відзначити, що результати референдуму березня 1991 р. посилили значення Галицької асамблеї й додали авторитету В. Чорноволу. Як він і прогнозував, значна частина мешканців трьох галицьких областей (89,3%) проголосувала за створення незалежної Української держави.

Схвально відгукнувся про створення Галицької асамблеї присутній на сесії перший заступник Голови Верховної Ради республіки І. Плющ, який висловив думку, що таку форму консолідації зусиль треба вивчати, узагальнити і, можливо, застосувати в інших регіонах [9; 12, арк. 107].

Таким чином, створення Галицької асамблеї стало успішною політичною акцією В. Чорновола та інших, демонстрацією єдності демократичних сил, консолідацією новостворених рад з різноманітними політичними течіями. Захід підняв престиж лідерів опозиційних сил, вчергове засвідчив програш компартії у боротьбі з демократичними радами західного регіону.

Дезінформаційна кампанія КПУ, включно з проведенням в Івано-Франківську 19 лютого 1991 р. наради комуністів західноукраїнського регіону за участю представників ЦК КПРС і ЦК КПУ щодо вироблення методів боротьби з радами, виявилась малоефективною. Заяви праворадикальних діячів щодо несприйняття ідеї Галицької асамблеї та галицького бюлетеня також не отримали широкої підтримки.

З огляду на нападки політичних опонентів, В. Чорновола та іншим організаторам Галицької асамблеї все-таки доводилося до і після її проведення неодноразово спростовувати приписувану їм ідею створення галицької автономії, чи початку втілення ідей В. Чорновола щодо федерації України [5; 10].

Під впливом утворення Галицької асамблеї Львівщину відвідав на початку березня 1991 р. Голова Верховної Ради УРСР Л. Кравчук. Під час перебування на Львівщині він відзначив, що «на західні області республіки треба дивитися по-іншому, ніж це було прийнято до сьогодні» [4].

Таким чином, візит Голови Верховної Ради республіки, його висловлювання свідчили про різку зміну в ставленні республіканського керівництва до демократичного Львова. Підсумовуючи результати візиту Л. Кравчука, голова Львівської облради В. Чорновіл, сказав: «Найвища посадова особа України чітко заявила, про те, що влада на Львівщині законна, дії її конструктивні, а починання новаторські» [8]. Згодом, аналізуючи деякі нюанси візиту Л. Кравчука, В. Чорновіл додав, що «Галичина виходить з облоги» [13, арк. 6].

В рамках виконання угоди про основні принципи співпраці між трьома облрадами було створено робочі групи з різних напрямів діяльності, на пропозицію яких Координаційна рада приймала рішення щодо спільних заходів і проєктів, зокрема намітили провести низку науково-практичних конференцій; відкрити фірмові магазини в Тернополі, Івано-Франківську, Львові; організувати виробництво поліетилових труб, медінструментів і медапаратів, дитячого харчування. Розроблялися програми з взаємодії в машинобудуванні, електроніці й приладобудуванні, налагодження спільних підприємств сірникового і пляшкового виробництва, створення авіаасоціації, спільних автотранспортних, бавовняно-прядильних, трикотажних, туристичних та інших об'єднань [3; 14, арк. 10–12]. На квітневому засіданні Координаційної ради 1991 р. було створено робочі органи Галицької асамблеї — фонд ради і Комісію з розвитку регіональних господарських зв'язків, штат працівників яких становив 8 осіб. Для спільного фонду кожна область мала надати 100 тис. крб. з позабюджетних коштів. Затвердили на засіданні ради й план першочергових заходів на 1991 р., зокрема створення асоціації «Галавто», «Агросервіс», регіональне підприємство з переробки ріпаку тощо [8].

За пірроку існування Галицької асамблеї було проведено науково-практичну конференцію з розвитку кооперативного руху, підготовлено конференцію з роздержавлення та приватизації, велася підготовка до проведення у вересні 1991 р. виставки-ярмарку «Галицькі контракти», засновано спеціалізовану «Галицьку біржу» тощо. На стадії вирішення перебували питання організації випуску поліетилових труб у Коломиї, Почаєві, Подорожньому; координації зусиль зі спільного випуску автобусів,

автонавантажувачів у рамках асоціації «Галавто»; утворення Західно-Української асоціації підприємств цивільної асоціації; організації виробництва доільних апаратів та ін. [2].

На початку вересня 1991 р. в Тернополі відбулося друге, і, як виявилось, останнє, засідання Галицької асамблеї. Розпочали його готувати як один із заходів протидії тому, що керівництво Верховної Ради республіки могло підписати союзний договір, а після проголошення незалежності України акценти його роботи змінилися. З порядку денного зняли питання про союзний договір як таке, що відпало саме по собі, тому зосередили увагу на економічних аспектах співпраці, президентських виборах та реорганізації системи Рад. У ході роботи спільної сесії затвердили Галицький виконавчий комітет та робочу групу з розробки законопроектів про організацію виконавчої влади та місцеве самоврядування. Важливу увагу депутати другої спільної сесії приділили президентським виборам. З-поміж різних претендентів на пост Президента України, які фігурували, фаворитом був В. Чорновіл, його Галицька асамблея й рекомендувала громадянам України на виборах.

На другій Галицькій асамблеї проявилася тенденція зміщення центру петровень зі Львова до Києва. Хоча В. Чорновіл іще не висловлював сумнівів у подальшій потребі в існуванні об'єднання, до якого захотіли долучитися також інші обласні ради (Закарпатська, Волинська, Чернівецька, Рівненська), Асамблея випадала з контексту українського державотворення. Проти її існування виступили деякі національно-демократичні організації, вбачаючи в ній загрозу цілісності України [15, арк. 48–49]. Певний час після грудневого референдуму В. Чорновіл ще розглядав Асамблею як певний засіб тиску на центральну владу задля впровадження політичних та економічних реформ, однак зрозумівши, що західноукраїнське об'єднання може подавати негативні приклади в час становлення незалежності України, з огляду на загострення сепаратистських тенденцій у Криму, відмовився від ідеї Галицької асамблеї. Вплинуло на його позицію й обрання його головою Народного Руху України, що давало йому нові можливості участі в політичній діяльності та можливість спиратися на впливову політичну організацію. Після його відходу з посади голови обласної ради та зміни інших голів об'єднань, а також у ході централізації влади в Україні не знайшлося тих, хто надалі вів би інтеграційну діяльність у межах західного регіону. Тому без зав'язування про ліквідацію Галицька асамблея припинила існування.

Ідея координації діяльності трьох західноукраїнських областей, яку В. Чорновіл реалізував під назвою Галицька асамблея, виявилась однією з дискусійних і неоднозначно трактованих тем недавньої української історії. Відокремлюючи об'єктивні причини від безпідставних тверджень, спричинених масштабною пропагандистською кампанією компартійного

апарату, потрібно відзначити, що Галицька асамблея не була автономістичним чи сепаратистським витвором галицьких еліт. Підставою для її створення стала потреба згуртувати демократичні сили, які здобули владу в трьох західноукраїнських областях задля подолання інформаційно-політичної війни та економічної блокади центральної й республіканської влади. Завдяки спільному виробленню певної політичної лінії, координації в різних аспектах діяльності рад трьом опозиційним областям вдалося не лише вистояти, а й впливати на суспільно-політичні та економічні процеси в інших регіонах України. З відновленням Української держави, потреба в існуванні Галицької асамблеї вичерпалась — вона розпалася. Ствердились слова В. Чорновола під час створення Асамблеї 16 лютого 1991 р.: «якщо буде обрано курс національно-державницький, то відпаде і окремішність Галичини і певна осібність її політичної лінії» [6]. Таким чином, Галицька асамблея відіграла помітну роль у відродженні Української державності. Значення Галицької асамблеї слід надалі осмислювати, особливо стосовно її економічної діяльності.

1. Адамович С. В. Соборність та регіональний розвиток у суспільно-політичному житті незалежної України : монографія / Адамович С. В. — Івано-Франківськ : Місто НВ, 2009. — 882 с.

2. Валігура К. Галицька асамблея: працювати на Україну / К. Валігура // Відродження. — 1991. — 5 вересня.

3. Вовк Б. Перспектива в конструктивізмі / Б. Вовк, А. Недільський, Я. Якимович // За вільну Україну. — 1991. — 29 березня.

4. Гулик І. «Ми реальні політики...». Прес-конференція Л. Кравчука / І. Гулик // За вільну Україну. — 1991. — 6 березня.

5. Гулик І. В єдності сила народу / І. Гулик // За вільну Україну. — 1991. — 16 лютого.

6. До незалежності — мирним шляхом // За вільну Україну. — 1991. — 21 лютого.

7. Козловський Б. Брифінг в обласній раді / Б. Козловський // За вільну Україну. — 1991. — 8 березня.

8. Козловський Б. Від сірника до автобуса / Б. Козловський // За вільну Україну. — 1991. — 5 квітня.

9. Ми всі — фортеця... 3 виступу першого заступника Голови Верховної Ради України І. Плюща // За вільну Україну. — 1991. — 26 лютого.

10. Пальцун В. Почин федерації / В. Пальцун // Земля і воля. — 1991. — лютий.

11. Центральний державний архів громадських об'єднань України (Далі — ЦДАГО України), ф. 1, оп. 32, спр. 2751, арк. 31–34.

12. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 32, спр. 2899, арк. 105–108.

13. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 32, спр. 2900, арк. 5–9.

14. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 32, спр. 2900, арк. 10–12.

15. ЦДАГО України, ф. 271, оп. 2, спр. 26, арк. 48–49.

16. Чорновіл В. До незалежності — мирним шляхом / В. Чорновіл // За вільну Україну. — 1991. — 21 лютого.

17. The Baltic Assembly (BA) : [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.baltasam.org/?CatID=26